

№56 (1 листопада 2018)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БЮЛЕТЕНЬ ЦЕНТРУ РАЗУМКОВА

ЗМІСТ

Внутрішня політика.....	1
Національна безпека і оборона.....	2
Економіка.....	2
Енергетика.....	3
Зовнішня політика.....	4
Соціологія.....	6
Події Центру Разумкова.....	7

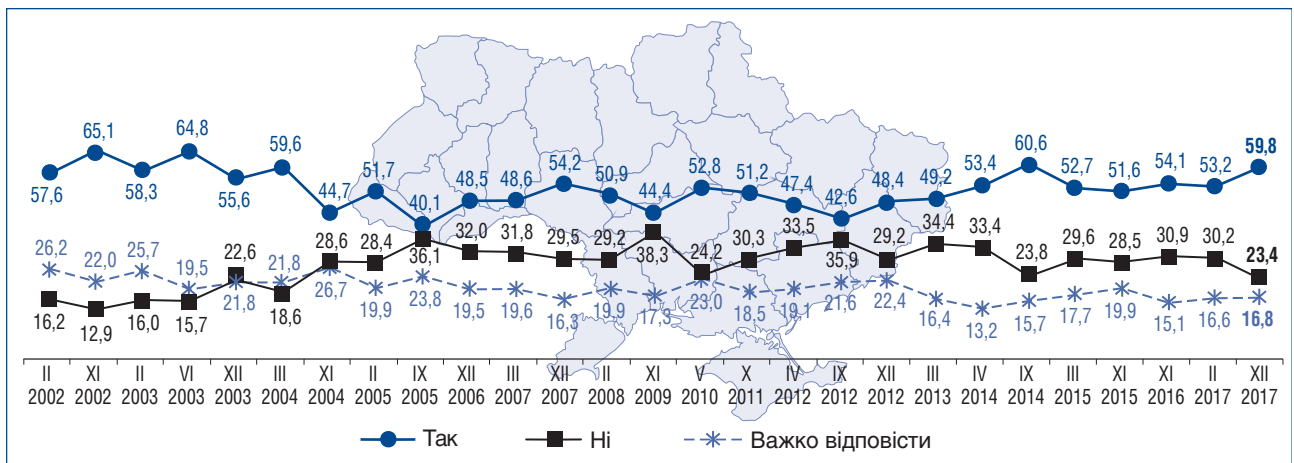
УКРАЇНА НА ШЛЯХУ ДО ЄС: ОЦІНКИ, ДУМКИ І СПОДІВАННЯ ГРОМАДЯН

Європейська інтеграція України – складний, багаторівневий, поступовий процес в різних сферах – політичній, економічній, соціальній, культурній. Але саме психологічний фактор – свідомий європейський вибір громадян, підтримка руху країни до ЄС, утвердження в українському суспільстві європейської ідентичності – є найважливішою складовою повернення Києва до європейської спільноти. Мета цієї статті – окреслити динаміку ставлення громадян України до ЄС, дослідити специфіку процесів європейської самоідентифікації населення України за останні роки.

(Стаття опублікована в жовтні 2018р. на сайті TEPSA (Трансєвропейська асоціація політичних досліджень) – <http://www.tepsa.eu/23326-2/>)

Повна версія [тексту](#)

Чи потрібно Україні вступити до ЄС?
% опитаних

Заступник генерального директора
з аналітичної роботи – директор
політико-правових програм, шеф-редактор
журналу “Національна безпека і оборона”
Юрій ЯКИМЕНКО

Співдиректор програм
зовнішньої політики та
міжнародної безпеки Центру Разумкова
Михайло ПАШКОВ

ПРО МОВНУ СИТУАЦІЮ В УКРАЇНІ

Верховна Рада України прийняла в першому читанні законопроект “Про забезпечення функціонування української мови як державної”. Він робить українську мову обов’язковою до використання у всіх сферах – в тому числі, в культурі, медицині та сфері обслуговування.

Якщо розглядати мовну ситуацію з точки зору соціології, то звичайно є зміни, пов’язані з тим, що раніше ми проводили опитування в Криму, а зараз не проводимо. Оскільки в Криму більшість населення розмовляє російською мовою, це вплинуло на загальну ситуацію. Проте зміни не можна пояснити лише змінами вибірки. Ми бачимо що є зміни між 2016 і 2017 роками. Якщо в 2016 році 39% опитаних відповіли, що говорять в сім’ї російською мовою, то в 2017-му їх стало вже 34%, а частка тих, хто розмовляє українською мовою збільшилася з 55% до 62%.

Даний законопроект направлений перш за все на створення певного мовного середовища, на те, щоб в Україні існувала українськомовне середовище – як елемент і основа існування національної ідентичності. Держава прагне захищати культурне середовище. Це не питання захисту кожного окремого громадянина, це питання суспільного розвитку в цілому. Напевно, в цьому відношенні закон важливий. Але, звичайно, необхідно забезпечити при цьому і захист інших культур. Потрібно шукати певну гармонію.

Повна версія [тексту](#)

Заступник директора соціологічної
служби Центру Разумкова
Михайло МІЩЕНКО

Національна безпека і оборона

ПРОБЛЕМА ЗБЕРЕЖЕННЯ БОЄПРИПАСІВ В УКРАЇНІ

Після останніх вибухів на військових складах поблизу Ічні, військово-політичному керівництву України варто поставити запитання, що стосуються забезпечення військових арсеналів у країні та їх безпечного функціонування.

Проблема, яку ми вкотре спостерігаємо, показує світу ту сумну картину, щодо якої було багато

*Співдиректор програм зовнішньої політики та міжнародної безпеки
Олексій МЕЛЬНИК*

заяв, у тому числі й представників парламентського комітету з питань безпеки та оборони рік тому – коли відбувалися інспекції на ці склади. Про усі проблеми доповідали у Міністерство оборони, але отримали відписки. Порушувалося рік тому і питання про відставку начальника Генштабу, він незалежно від причини, чи це халатність, чи це диверсія, повинен нести за це відповідальність.

Також варто відзначити, що немає достатніх коштів на забезпечення сталої охорони складів, а це цілий комплекс питань і процедур, який не вирішується в Україні.

Повна версія [тексту](#)

ПРО ВИБУХИ НА ВІЙСЬКОВИХ СКЛАДАХ ПОБЛИЗУ ІЧНІ

Я схилиюся до того, що причиною вибухів на військових складах поблизу Ічні могло стати намагання прикрити недбалість чи незаконний продаж озброєння з цих складів або диверсія з боку старшого брата.

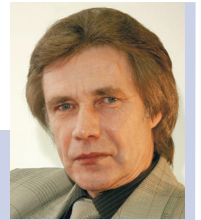
Важко сказати, скільки залишилося в Україні таких великих складів боєприпасів. З початком воєнних дій могли бути передислокації – складів, озброєнь, самих збройних сил. Склади – частина логістики, вони забезпечують роботу збройних сил.

Щоб уникнути майбутніх вибухів необхідно поліпшити охорону і забезпечення складів. На дуже багатьох складах боєприпаси утримуються неналежним чином – на відкритих майданчиках, без достатньої обладнаної для цього протипожежної охорони, сигналізації. На це все потрібні

гроші. Проте, багато що залежить і від самих збройних сил: моральний стан особового складу, організація служби на складах, відповідний контроль, прозорість тощо. Тому зараз і важко сказати, що саме сталося в Ічні – всюди своя специфіка. Зрештою, все залежить від людей.

На 100% можна сказати одне – ми робимо недостатньо, щоб уникнути повторення ситуації.

Повна версія [тексту](#)

*Директор військових програм
Центру Разумкова
Микола СУНГУРОВСЬКИЙ*

Економіка

ПРО ТЕ, ЧОМУ УКРАЇНА НЕ МОЖЕ ПОДОЛАТИ МЕЖУ БІДНОСТІ ТА ЩО З ЦИМ РОБИТИ

17 жовтня – міжнародний день боротьби за ліквідацію бідності. До цієї дати Світовий банк оприлюднив шокуючі цифри: за межею бідності живе майже четверта частина населення планети. Щодо України, то ще в липні СБ констатував, що якщо в 2014 році за межею бідності жили 15% населення України, то сьогодні – 25%.

Україна постійно зазнає впливу тенденцій, які призводять до деградації структури економіки – вона спрощується. У країні зникає виробництво, яке визначало раніше профіль країни. Проблеми є в авіабудуванні, ракетно-космічній галузі, суднобудуванні, танкобудуванні, істотно скоротилася хімічна промисловість. Продуктивність праці мізерна, США, наприклад, ми поступаємося більш ніж у шестеро.

Ніхто не проти, щоб Україна мала розвинений сільськогосподарський сектор. Однак коли ми фактично стаємо монокультурною країною, яка має кілька простих аграрних продуктів, що визначають усю нашу присутність у світовій економіці, на вищі соцтандарти розраховувати не можна.

Повна версія [тексту](#)

*Науковий консультант
Центру Разумкова
Володимир СІДЕНКО*

ЗАПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКУ НА ВИВЕДЕНИЙ КАПІТАЛ ЗАМІСТЬ ПОДАТКУ НА ПРИБУТОК НЕГАТИВНО ПОЗНАЧИТЬСЯ НА УКРАЇНСЬКІЙ ЕКОНОМІЦІ

Зараз є спроба запровадити податок на виведений капітал замість податку на прибуток. Вважається, що він дозволить уберегти українські капітали, наповнить казну, дасть можливість розвиватись українському бізнесу, залучить інвестиції. Насправді ситуація зворотня. Річ у тому, що фактично мова йде про зовсім невідомі заходи податкової політики, які не мають належної теорії і практики у світі, а належні компенсатори відсутні. Деякі оцінки показують, що у бюджеті України виявиться значна дірка.

Податок на виведений капітал має ще й негативний вплив на інвестиційні потоки. Справа у тому,

що у світі зараз практикується і активно розширюється взаємне інвестування. Тобто якщо ми намаємося обмежити через новий податок українські інвестиції за кордон, то й до нас ніхто не прийде.

Повна версія [тексту](#)

Директор економічних і соціальних програм Центру Разумкова
Василь ЮРЧИШИН

Енергетика

ПРО ПРИЧИНИ ЗРОСТАННЯ ТАРИФІВ НА ПРИРОДНИЙ ГАЗ

Відомо, що тарифи на природний газ в умовах МВФ і України визначаються в рамках підписаної угоди, де сказано, що вартість прив'язано до імпортного паритету, до так званого hub NCG. Якщо брати конкретно, то МВФ не вимагає від України підвищувати чи знижувати ціни, а щоб вони були прив'язані до імпортного паритету. І оскільки вартість пального на міжнародних ринках збільшується, то відповідно зростає і вартість природного газу.

При цьому, власний видобуток природного газу за останні роки практично не зростає. У 2015-му році було прийнято урядову Концепцію, яка передбачає зростання видобутку природного газу до

2020-го року з 20-ти млрд. кубічних метрів до 27-ми млрд. Але станом на сьогодні ми можемо вийти лише на рівень 21 млрд. кубометрів видобутку на рік. Тобто іде катастрофічне відставання від запланованого графіку видобутку природного газу.

Повна версія [тексту](#)

Директор енергетичних програм
Центру Разумкова
Володимир ОМЕЛЬЧЕНКО

ОЦІНКА СТАНУ ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ В ЕНЕРГЕТИЦІ ЗА ОСТАННІ ЧОТИРИ РОКИ

Український Парламент достатньо добре створює законодавчу базу для здійснення реформ. Прийняті ключові закони: "Про ринок електричної енергії", "Про ринок газу", "Про НКРЕ КП".

Пріоритетами реформування енергетики у найближчі три роки будуть: створення конкурентних ринків електроенергії, газу та вугілля; забезпечення сприятливих умов для інвестицій, перехід на систему аукціонів з визначення тарифів для ВДЕ,

створення ефективної системи субсидій для незможних громадян.

Повна версія [тексту](#)

[Завантажити презентацію "The Role and Place of Ukrainian Energy"](#)

Директор енергетичних програм Центру Разумкова
Володимир ОМЕЛЬЧЕНКО

ПРОГНОЗ ЕНЕРГЕТИЧНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ НА НАСТУПНІ 15 РОКІВ

Центр Разумкова спрогнозував енергетичний баланс України на наступні 15 років, згідно з яким частка зеленої енергетики у балансі збільшиться у п'ять разів – до 25%, а частка вугілля скоротиться у 2,5 рази – до 13%.

Частки газу та ядерної енергетики у споживанні первинної енергії залишатимуться приблизно на поточному рівні, відповідно 30 та 25%. Також очікується, що суттєво скоротиться частка нафтопродуктів – до 7%.

Хоча значення вугілля буде поступово знижуватися, воно замінюватиметься головним чином ВДЕ, але вугільна галузь гратиме помітну роль в українській енергетиці до 2035р., у першу чергу для теплової генерації, яка виконує, у тому числі, важливу функцію маневрування потужностей.

Повна версія [тексту](#)

Директор енергетичних програм Центру Разумкова
Володимир ОМЕЛЬЧЕНКО

ЗНИЖЕННЯ ЕНЕРГОЄМНОСТІ ВВП ТА ЗАМІЩЕННЯ СПОЖИВАННЯ АНТРАЦИТОВОЇ ГРУПИ ВУГІЛЛЯ ДОЗВОЛЯТЬ ЗНИЗИТИ ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД ПОСТАВОК ЕНЕРГІЇ З РОСІЇ

Суттєво знизити залежність України від Росії в частині поставок енергії можливо за рахунок масштабного зниження енергоємності ВВП, заміщення споживання антрацитової групи вугілля та диверсифікації поставок ядерного палива.

Україна вже майже 3 роки не купує російський газ. Цьому допомагають поставки з країн ЄС. Також, суттєво знижується залежність від поставок ядерного палива.

У цьому контексті, головну роль відіграють економічні зв'язки між компанією “Енергоатом” та міжнародною компанією “Westinghouse”.

Повна версія [тексту](#)

Директор енергетичних програм
Центру Разумкова
Володимир ОМЕЛЬЧЕНКО

УКРАЇНА МАЄ ЕКОНОМІЧНІ АРГУМЕНТИ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТРАНЗИТУ ГАЗУ

Україна має власні серйозні економічні аргументи для збереження транзиту своєю територією, які Уряд не використовує належним чином. Серед них – встановлення більш конкурентних тарифів порівняно із застосованими для “Північного Поток-2”, перенесення точки купівлі-продажу газу на україно-російський кордон, оголошення прозорого конкурсу на довгострокове використання газотранспортної мережі за умовами “ship or pay”.

На мій погляд, дотепер, Уряд України немає системного плану з мінімізації втрат від введення в експлуатацію Північного потоку-2. Увесь розрахунок будується на тому, що критика європейських учасників проекту може зупинити даний проект.

Українська газотранспортна мережа є більш гнучкою на зміни попиту, оскільки має найбільшу систему газосховищ та розгалужених газопроводів. Також українська ГТС за статистичними показниками має нижчий показник аварійності порівняно з газопроводами ПАТ “Газпром”. За усі 50 років транзиту газу до Європи були тільки 2 випадки переривання поставок через ГТС України. Це відбулося у 2006р. та 2009р., але не через технічний стан, а внаслідок переривання поставок з боку Газпрому з метою шантажу України під час сильних зимових морозів.

Повна версія [тексту](#)

Директор енергетичних програм Центру Разумкова
Володимир ОМЕЛЬЧЕНКО

Зовнішня політика

КОЛИ ЗНИКАЄ РЕАЛЬНІСТЬ

Якщо у XIX столітті людина ще могла народитися, подорослішати, постаріти і померти практично в одному і тому ж самому суспільстві, не переживши істотних соціальних змін та потрясінь, то в XX столітті такі зміни і потрясіння вже переживало кожне покоління, а у XXI-му докорінні суспільні зміни стають незрівнянно більш швидкоплинними.

Зі світових подій останніх десятиліть одним із найбільших катаклізмів, безумовно, був колапс соціалістичної системи і розпад Радянського Союзу. Якщо більшість країн колишнього “соціалістичного табору” змогли адаптуватися до цього і віднайти нові суспільні смисли і цінності, то в найгіршому становищі опинилася Росія, яка цього смислу у світі, що змінився, так і не знайшла. Це і

зумовило ефект “ідеологічного застрягання” на минулому і намагання хоча б якось це минуле повернути. Як свідчать результати соціологічного опитування, проведеного Левада-центром наприкінці листопада 2017 року, 58% росіян досі жалкують про розпад СРСР.

Один із класиків конфліктології Льюїс Козер писав: якщо конфлікт стає для суб'єкта самоціллю, способом зняття внутрішньої психологічної напруженості, то врегулювати конфлікт шляхом переговорів з цим суб'єктом практично неможливо. Оскільки реальних цілей у цього суб'єкта немає, то йому неможливо запропонувати що-небудь взамін шляху агресії. Тому потрібно усвідомлювати, що з цієї причини домовитися з Росією (принаймні, у тому стані, в якому вона зараз перебуває) неможливо. Ті, хто вірить у таку можливість, просто не розуміють процесів, які в ній відбуваються. Для того, щоб Росія стала договороспроможною, вона повинна пережити якесь внутрішнє потрясіння, якого так боїться теперішнє російське керівництво.

Повна версія [тексту](#)

Заступник директора соціологічної служби
Михайло МІЩЕНКО

ПРО РЕЗОЛЮЦІЮ ЄВРОПАРЛАМЕНТУ ТА ДІЙ РОСІЇ ЩОДО АЗОВСЬКОГО МОРЯ

У резолюції Європарламенту дана дуже чітка і однозначно жорстка оцінка, що засуджує з політико-правової точки зору дії російської сторони в акваторії Азовського моря. Для України це має достатньо велике значення, враховуючи те, що Україна нещодавно подала позов до Міжнародного морського трибуналу і це буде додатковим аргументом, що підсилює позицію держави, це по-перше. По-друге, вкрай важливим є те, що на поточній 73-й Генасамблеї ООН буде розглянуто у третьому

комітеті питання щодо Криму і Азову. Це додатковий аргумент, який підсилює українську позицію. Для нас важливо не просто ухвалити резолюцію щодо Криму, а й щодо демілітаризації регіону загалом, у тому числі і щодо Азовського моря.

Повна версія [тексту](#)

Співдиректор програм зовнішньої політики та міжнародної безпеки Центру Разумкова
Михайло ПАШКОВ

США ЗРОБИЛИ НЕСПОДІВАНИЙ КРОК В СТОРОНУ РОСІЇ

На тлі заяв президента США Дональда Трампа про можливий вихід американців з Договору про ліквідацію ракет середньої і малої дальності в Москві відбулася зустріч президента Росії Володимира Путіна і Джона Болтона (радника президента США з нацбезпеки).

Візит Болтона в Москву ілюстрував заяву Трампа про вихід США з договору щодо ракет середньої та малої дальності - вельми чутливого. Тут аргументи американців цілком можна зрозуміти, тому що мова йде не тільки про Росію, але й про Китай, КНДР... І цей договір в значній мірі зв'язує американцям руки. З іншого боку, вони досить чітко вказують на можливі порушення цього договору Росією.

Підсумки цього візиту можна узагальнити так: з одного боку, це було сповіщення росіян про можливій дії США і вручення розширеної аргументації. З іншого боку, це, безумовно, заклик до діалогу, оскільки є пропозиція про зустріч лідерів в Парижі 11 листопада, і потім повинна відбутися зустріч вже в повномасштабному форматі.

Повна версія [тексту](#)

Співдиректор програм зовнішньої політики та міжнародної безпеки Центру Разумкова
Михайло ПАШКОВ

В ЧОМУ РЕАЛЬНА НЕБЕЗПЕКА ПУТІНА

Заяви президента Росії Володимира Путіна на Валдайській форумі, як людини, яка "дійсно контролює ядерну кнопку" не варто недооцінювати.

Якби такі заяви звучали з вуст Жириновського, то можна було б посміятися, покрутити пальцем біля скроні. Але ми почули слова з вуст людини, яка дійсно контролює ядерну кнопку. Відмінність сьогоднішньої ситуації від часів Радянського Союзу полягає в тому, що там була певна система страхування, тобто певні стримуючі фактори з боку партійного керівництва або військового командування. Сьогодні, виходячи з того, що Путін може одноосібно приймати рішення (щодо ядерної кнопки), його слова викликають величезну занепокоєність. Тим більше, що це далеко не перша подібна заява президента Росії. Це вже не дзвінок, а величезний дзвін для керівництва головних світових гравців – США, європейських держав. Така

поведінка вписується в ту політику, яку Росія проводить останні 5 років. Це нагнітання мілітаризму і самоізоляція.

Небезпека таких заяв полягає ще і в тому, що немає адекватної оцінки небезпеки, що виходить від можливого застосування ядерної зброї. Якщо раніше вся система ядерного стримування як раз була заснована на гарантії взаємного знищення, і у сторін був стимул до ініціатив, міжнародних угод, контролю за ядерною зброєю, то сьогодні Кремль демонструє, що психологічного бар'єру немає. Домовитися до того, що росіяни потраплять в рай, що всі росіяни готові загинути – це дуже страшні заяви.

Повна версія [тексту](#)

Співдиректор програм зовнішньої політики та міжнародної безпеки Олексій МЕЛЬНИК

Соціологія

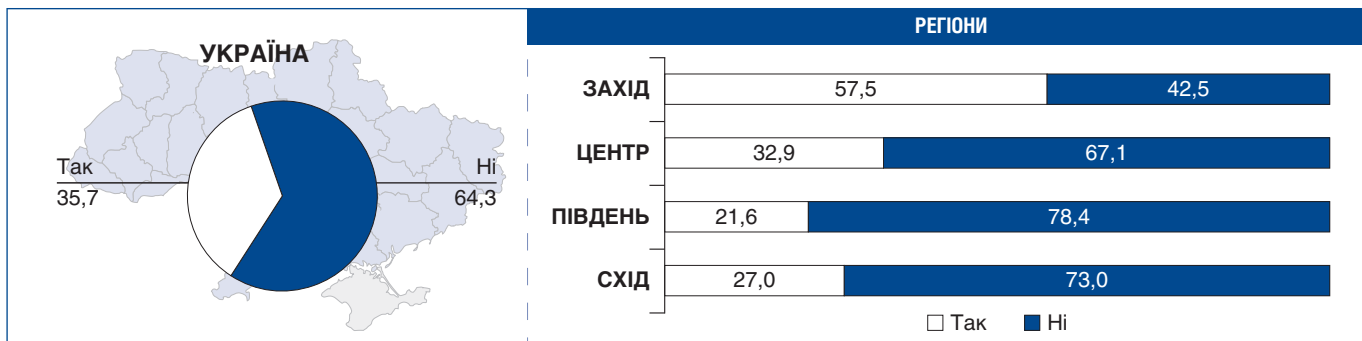
Дослідження проведено соціологічною службою Центру Разумкова з 28 вересня по 3 жовтня 2018 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Опитано 2018 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки – 2,3%.

Більш докладно з результатами соціологічних досліджень, проведених Центром Разумкова, можна ознайомитися на нашому сайті <http://www.razumkov.org.ua>.

Чи маєте Ви близьких родичів, які працюють за кордоном для економічного забезпечення Вашої сім'ї (т.зв. заробітчан)? % опитаних

Чи маєте Ви близьких родичів, які працюють за кордоном для економічного забезпечення своєї (але не Вашої) сім'ї? % опитаних

Чи маєте Ви намір виїхати з України? % опитаних

Події Центру Разумкова

ЦЕНТР РАЗУМКОВА ПРЕЗЕНТУВАВ В БРЮСЕЛІ ЗВІТ ПРО РOLЬ ТА МІСЦЕ УКРАЇНСЬКОГО ЕНЕРГЕТИЧНОГО СЕКТОРУ В ГЛОБАЛЬНИХ ПРОЦЕСАХ

Центр Разумкова презентував звіт про роль та місце українського енергетичного сектору в європейських процесах.

Захід проходив 17 жовтня 2018 року в Інституті європейської політики відкритого суспільства (OSEPI), що у м. Брюсселі (Бельгія).

Спікерами були Торстен Воллерт, керівник групи з питань енергетики та навколишнього середовища Групи підтримки України в Європейській комісії; Крістіан Егенгофер, керівник програми "Енергія та клімат" Центру дослідження енергетики; Володимир Омельченко, директор енергетичних програм Центру Разумкова.

Ключовими питаннями дискусії стали:

1. Роль і місце України в системі енергетичної безпеки Європи.
2. Основні індикатори Енергетичної стратегії України до 2035р. та стан її реалізації.
3. Ринок електричної енергії та природного газу.
4. Набуття енергетичної незалежності.
5. Синхронізація об'єднаної енергетичної системи з ENTSO-E.

6. Тарифоутворення для об'єктів альтернативної енергетики.
7. Система стимулюючого тарифоутворення.
8. Нова роль української газотранспортної системи для Європи після 2020р. у зв'язку з реалізацією проекту "Північний потік-2".

[Завантажити презентацію "The Role and Place of Ukrainian Energy"](#)

[Детальніше про захід можна дізнатися тут](#)

УЧАСТЬ ПРЕДСТАВНИКА ЦЕНТРУ РАЗУМКОВА У ЗАХОДІ В РАМКАХ ПРОЕКТУ "ПОСИЛЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО КОНТРОЛЮ НАД ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ УКРАЇНИ"

Співдиректор програм зовнішньої політики та міжнародної безпеки Олексій Мельник взяв участь в якості модератора у спільному заході Координатора проектів ОБСЄ та Міністерством оборони України в рамках проекту "Посилення демократичного контролю над Збройними Силами України", що відбувся 2-3 жовтня 2018 року в м.Київ.

УЧАСТЬ ЦЕНТРУ РАЗУМКОВА В МІЖНАРОДНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ "СТРАТЕГІЇ ПРИМИРЕННЯ. РОЛЬ ЦЕРКОВ В УКРАЇНІ"

Виступ експерта Центру Разумкова Михайла Міщенка на Міжнародній конференції "Стратегії примирення. Роль Церков в Україні", (Київ, 17-18 жовтня 2018 р.)

Тема доповіді: "Очікування суспільства від Церкви і міжцерковні відносини".

[Завантажити pdf версію презентації виступу](#)

[З повним текстом виступу можна ознайомитися тут](#)

УКРАЇНСЬКИЙ ЦЕНТР ЕКОНОМІЧНИХ І ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА РАЗУМКОВА

Адреса: 01015, Україна, Київ, вул. Лаврська, 16
Телефон: (044) 201-11-98, факс.: (044) 201-11-99
Зворотній зв'язок: newsletter@razumkov.org.ua